

V poklicih, ki ne prinašajo velike slave, smo v glavnem ženske

Intervju z Jelko Hudoklin

Pogovarjala se je Urška Kranjc

Jelka Hudoklin (1962) je krajinska arhitektka, prisotna na številnih strokovnih področjih, v prostorskem načrtovanju, krajinskoarhitekturnem projektiranju, pa tudi na področjih varstva okolja in raziskav. Po končanem univerzitetnem študiju je leta 1994 magistrirala na temo tipologije in opredeljevanja krajin posebnih vrednosti v Sloveniji. Je solastnica in vodja oddelka za prostorsko načrtovanje v podjetju Acer Novo mesto, d. o. o., v katerem deluje že 27 let. Znana je po visoki strokovnosti, poleg dela v podjetju pa je aktivna tudi v Zbornici za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS), v Društvu krajinskih arhitektov Slovenije (DKAS), v Društvu urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije (DUPPS) ter v Društvu arhitektov Dolenjske in Bele krajine (DAD). V stroki je znana tudi kot sodelujoča avtorica številnih pomembnih raziskav (tipologija krajin, opredeljevanje izjemnih krajin in območij krajinske prepoznavnosti, izhodišča za krajinsko politiko Slovenije ...). Za svoje delo je prejela že več nagrad, med njimi zlati svinčnik ZAPS za državni lokacijski načrt HE Krško (2007) in zlati svinčnik za državni prostorski načrt za območje HE Brežice (2013) ter nagrado Maksa Fabianija za izjemna dela na področju urbanističnega in prostorskega načrtovanja – leta 2010 za urbanistični načrt Novega mesta in leta 2015 za regionalno zasnovo prostorskega razvoja jugovzhodne Slovenije. Leta 2017 je prejela priznanje DKAS za prispevek k razvoju stroke in delovanju društva ter strokovne dosežke, v letu 2020 pa je za svoj opus, ki obsega vrhunske dosežke presežne kakovosti na področju arhitekture, krajinske arhitekture in prostorskega načrtovanja, prejela najvišje priznanje ZAPS, platinasti svinčnik.

© Boštjan Pucelj

Ali spol vpliva na delovni proces oz. na delo v vašem podjetju?

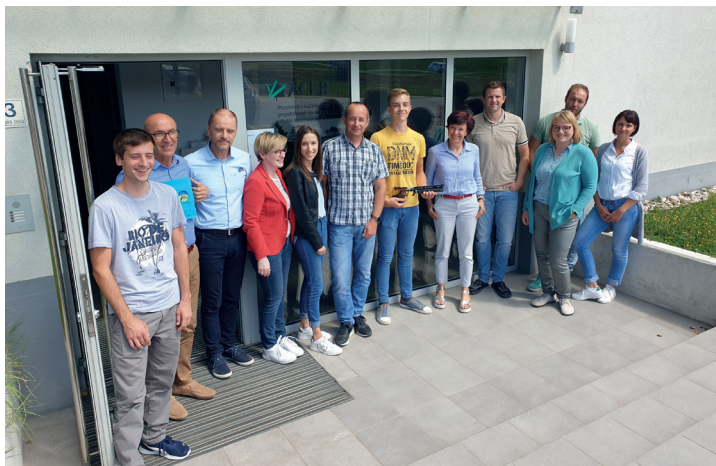
Samo če lahko rečemo, da so nekatere značajske značilnosti ali odnos do stvari bolj lastni enemu spolu kot drugemu, na primer glede usmerjenosti na detajl oziroma širine pogleda na probleme, glede vizionarstva, ciljne usmerjenosti, natančnosti, vztrajnosti, večopravnosti, sposobnosti zaključevanja ... Delo je smiselno razdeliti glede na sposobnosti, v tem smislu spol morda vpliva, drugače pa ne. V našem kolektivu je približno polovica žensk in polovica moških. V oddelku za prostorsko načrtovanje smo v glavnem ženske, v oddelku za nizke gradnje pa večinoma moški. Porazdelitev vlog po spolu je bolj vezana na področja, saj je tudi sicer v prostorskem načrtovanju več žensk in v projektiranju nizkih gradenj več moških, nikakor pa ni vezana na hierarhijo. Direktorica je ženska, lastniki smo obeh spolov.

Kaj pa administrativne in druge vsebine, poslovanje, pisanje ponudb, finance?

V računovodstvu delajo ženske in imamo tajnico – poslovno sekretarko. Naloge pridobivamo vodje oddelkov in tudi nekateri drugi sodelavci, ki imajo bolj avtonomne vloge. Administrativne dele projektne dokumentacije izdelajo delno nosilci nalog in delno sodelavci, ne glede na spol. Za ta del je res potrebna natančnost, saj je treba zagotoviti, da so zajete vse vsebine, in to delo očitno zmoremo oboji enako dobro.

Je to zadnje nekaj, za kar bi lahko predvidevali, da bo delala ženska?

Morda, ker je že sicer v administraciji praviloma več žensk; administrativno delo se najbrž dojema kot malo manj vredno, a je zelo pomembno. Mislim,

Kipka podjetja Acer Novo mesto z vedno več mladimi sodelavci

da smo v poklicih, ki ne prinašajo velike slave, v glavnem ženske. Dela, ki zahtevajo vztrajnost, natančnost in duhamorna opravila, pogosto v večji meri opravijo ženske. Verjetno zato v urbanizmu in prostorskem načrtovanju vse bolj prevladujejo ženske, pri načrtovanju nizkih gradenj pa moški, čeprav v zadnjem času opažamo vse več projektantk cest ter komunalnih in vodnih ureditev, tudi v našem kolektivu je tako. Čeprav je med krajinskimi arhitekti večina žensk, je v primerjavi z moškimi kolegi manj krajinskih arhitektk projektantk. Rekla bi, da je način, kako opravljaš delo v službi, predvsem odvisen od tega, kakšen človek si, kako si bil vzgojen, kakšne vrednote imaš, kako se delo deli doma. Pri nas se npr. pri hišnih opravilih stvari nekako samodejno razporedijo po preferencah ali kompetencah. Pri mlajših generacijah je precej drugače, kot je bilo še nedolgo tega, ko so se nekatera dela bistveno bolj delila po spolu. Denimo kuhanje kave. V našem podjetju imajo sodelavci svoj raspored, ki ni povezan s spolom, predvsem pa jim kave ne kuha tajnica.

Kako pa je bilo v vaših študentskih letih? Je spol igral kakšno vlogo pri študiju?

V gimnaziji so bila dekleta praviloma bolj pridna in so imela boljše uspehe. Potem pa se je izkazalo, da so lahko super študenti tudi tisti (fantje), ki so bili v gimnaziji nekoliko slabši. Z vpisom na fakulteto so si izbrali temo, ki jih je zanimala, in zato so bili pri študiju uspešni. Toda ko se zbirajo točke za fakulteto, je pomemben šolski uspeh, pri katerem so, kot rečeno, pogosto dekleta boljše, vse to pa lahko vodi v večjo zastopanost študentk. Pri vpisu na študij krajinske arhitekture so po nekaj generacijah, v katerih so bile izbrane večinoma ženske, znižali kriterij srednješolskega uspeha in so hitro dobili približno uravnoteženo razmerje, vendar se je izkazalo, da so imeli nato zelo velik osip. V našem študijskem programu je bilo dejansko treba biti delaven, kreativen, pa tudi sistematičen in učinkovit. Vpis je bil na začetku mogoč samo vsaka štiri leta in zatem le vsaki dve leti, zato ni bilo mogoče pavzirati. Mnogi so se zato bolj potrudili, nekateri pa so raje zamenjali študij, kot pa da bi čakali na novo generacijo.

Kako pa je z odnosom do žensk v poklicu nasploh?

V 36 letih službe z mano ni nihče ravnal drugače ali nespoštljivo, ker sem ženska. Enkrat ali dvakrat se je zgodilo, da je komu izletela nesramna pripomba, ampak to že sicer ni bila oseba, ki bi bila vredna moje pozornosti, mojega časa. Navsezadnje sem kako žaljivko, sicer v drugačni povezavi, doživela tudi od kake ženske. V takih primerih se pač dvigneš in greš mimo.

Recimo na gradbiščih?

Odnos je bil tam včasih malce pokroviteljski, a težko rečem, ali je bilo to zaradi spola, morda bolj zaradi moje takratne mladosti. Moram pa priznati, da sem včasih lažje kaj dosegla ravno zato, ker sem izvajalcem čisto preprosto in iz srca rekla – prosim, potrudite se, je to res tako težko narediti? V projektu je drugače narisano, se vam ne zdi, da je tako tudi boljše? Pogosteje sem slabši odnos doživela kot krajinska arhitektka, in mislim, da se je

»Rekla bi, da je način, kako opravljaš delo v službi, predvsem odvisen od tega, kakšen človek si, kako si bil vzgojen, kakšne vrednote imaš, kako se delo deli doma.«

moškimi kolegi dogajalo enako; rekla bi, da je v zadnjem času v nekaterih krogih tega celo več. Pred desetletji, ko smo kot stroka še orali ledino, je bilo to do določene mere razumljivo. Takrat smo bile ženske v veliki večini, pa vzvišenosti niti nisem zaznala, očitno so bili odnosi kljub vsemu korektni.

Kako ste usklajevali materinstvo s kariero?

Če danes pogledam nazaj, se pravzaprav sprašujem, kako sem to zmogla. Ne predstavljam si več, da bi ponoči vstajala in zjutraj normalno nadaljevala z delovnim dnevom. Lahko pa tudi rečem, da sem imela veliko srečo. Z možem sva si obveznosti porazdelila, otroka sta bila zdrava, in ko sta bila še zelo majhna, so nam velikokrat priskočili na pomoč moževi starši. Pravzaprav sem imela z otrokoma razmeroma malo skrbi in poleg službe sem se ukvarjala še s prostočasnimi dejavnostmi. Otroka nista bila nikoli ovira na moji karierni poti, saj se je mož veliko ukvarjal z njima, poleg tega pa tudi nisem zelo komplicirala; vključevala sva ju v svoje vsakdanje življenje in ju spodbujala k aktivnostim in samostojnosti. Mislim, da ni treba, da smo posebno požrtvovalne mame. Sama nisem bila, pa sta otroka vseeno zrasla v samostojna in odgovorna človeka. Že v matični družini sva s sestro rasli v zelo delavnem in sodelujočem okolju, tudi zato usklajevanje materinstva in kariere zame ni bilo zelo težavno. Mi je pa danes vse večji izziv skrb za starše, ki ne zmorejo več sami – to je pogosto spregledana, a pomembna in ne prav lahka obveznost, s katero se, kot opažam, soočamo večinoma ženske.

Se vaša služba in prosti čas prepletata do te mere, da prostega časa nimate?

Ves čas se prepletata. Mislim, da je tu kar pomembno dejstvo, da sem solastnica podjetja. Lahko sicer rečem, da sem polno in odgovorno delala tudi v svojih prejšnjih službah, toda drugače je, če si solastnik podjetja in odgovoren za zaposlene ter za pridobivanje posla in organizacijo dela. Zato sem najbrž bolj zaposlena z delom, kot bi bila sicer, in prostega časa v resnici nimam. Ves čas svoje zaposlitve sem ob delu delala tudi druge stvari, vse po vrsti povezane s stroko – magisterij, recenzije, aktivnosti v društvih, predvsem v Društvu krajinskih arhitektov Slovenije, občasno tudi v ZAPS. V resnici sem si naložila veliko obveznosti, ki sicer niso služba, so pa vseeno povezane s strokovnim delom. Z leti vse to postaja malce težje, ampak ta vzorec je težko spremeniti ...

Očitno vas strokovno delo dovolj privlači, da si z njim zapolnite tudi prosti čas. Se ga niste nikoli naveličali?

Ne. Izbrala sem si študij, ki me je res veselil in me je zaznamoval za vse življenje. Zatem sem imela srečo, da sem lahko sodelovala in strokovno rasla pri pomembnih projektih – od raziskovalnih na temo krajine pa do planerskih na temo načrtovanja avtocest in drugih velikih posegov v prostor. Poleg tega sem imela in še imam srečo z odličnimi sodelavci, tako tistimi v našem podjetju kot z drugimi kolegi z našega in tudi z drugih področij; ob sodelovanju se odpirajo nova znanja, nove perspektive. Ne nazadnje prihajajo za nami mladi, ki prinašajo nova znanja, nove poglede na svet in ki prevzemajo pobudo. V stroki sem se vedno počutila cenjeno, imela sem uspešne projekte in navsezadnje prejemale stanovske nagrade, ki te »dvignejo«. Nekaj je bilo tudi zdrsov, lastnih napak in tudi nekaj grenkih prikusov. V poslovnem svetu kdaj kakšna stvar dobro uspe, kdaj kakšna propade, a to so pač normalna nihanja in s tem se navadiš živeti. Delo v strokovnih društvih pa je pravzaprav nadaljevanje strokovnega dela v drugačnih okvirih. Pomeni priložnost za druženje z ljudmi s podobnim vrednostnim sistemom, za mreženje, izmenjavo izkušenj in mnenj, za promocijo stroke, vse to pa vodi v nadgrajevanje znanj in ne nazadnje v boljše delo.

»Mislim, da so nam pri študiju krajinske arhitekture privzgojili zelo močan občutek odgovornosti, skrbi za okolje, za javno dobro.«

Kako se lotevate projektov kot krajinska arhitektka?

Mislim, da so nam pri študiju krajinske arhitekture privzgojili zelo močan občutek odgovornosti, skrbi za okolje, za javno dobro. V naš način razmišljanja so vgrajeni razmisleki o naravnih in družbenih procesih, o pomenu načrtovalskih in obenem tudi projektantskih znanj ter interdisciplinarnega dela, o nujnosti tehtanja različnih možnosti, iskanja optimalnih rešitev in njihove argumentacije, o pomenu aktivnega vključevanja širše družbe v odločanje o prostorskem razvoju. Skrb za krajino in s tem pravzaprav skrb za kakovosten prostorski razvoj se na različnih delovnih mestih – pri projektantih, prostorskih načrtovalcih, nosilcih urejanja prostora, občinskih strokovnih službah idr. – kaže na različne načine. Bi pa rekla, da se krajinski arhitekti v načelu lotevamo dela z veliko razmisleka o širšem prostorskem kontekstu, kar je še posebej pomembno pri umeščanju kakršnihkoli objektov v prostor. Poleg tega sama pri izdelavi prostorskih aktov v naši delovni skupini vedno poskušam gledati za več korakov naprej, kar pa pomeni, da npr. za izdelavo planskega akta ne zadoščajo zgolj načrtovalska znanja, pač pa so potrebne tudi projektantske izkušnje, pri čemer še posebej uspešno sodelujem z gradbeniki in arhitekti. Tako npr. pri pisanju odloka o občinskem prostorskem načrtu preverjamo, kaj bo določen prostorski izvedbeni pogoj omogočil, sprožil ali onemogočil, in si prizadevamo, da se ne bi zapletalo pri projektni dokumentaciji in pridobivanju dovoljenj. To pa zahteva veliko dela in je včasih videti kot iskanje težav namesto rešitev.

Kar pri naročnikih verjetno ni vedno dobro sprejeto?

Včasih naročnikom ni všeč, ko pravim, da je treba predvideti možne zaplete v nadaljnjih postopkih, saj si ob pripravi prostorskih aktov želijo čim manj komplikacij. Ampak ker nisem samo planerka, pač pa tudi projektantka, že iz šole in predvsem iz izkušenj vem, ali pa vsaj poskušam predvideti, kaj bo neko določilo v izvedbenem prostorskem načrtu pomenilo v praksi. Vemo, da je veliko težav pri razumevanju prostorskih izvedbenih pogojev na področju arhitekture, se pa pojavljajo tudi v krajinski arhitekturi. S sodelavci si v prostorskem načrtovanju vedno poskušamo predstavljati, v kakšni koži bo projektant, ko bo treba sprojehtirati projekt za izvedbo.

So moški bolj neposredni, bolj usmerjeni k cilju?

Morda je »ziheraštvo«, skrb za to, da bo na koncu vse v redu, bolj lastna ženskam, morda ženske tudi bolj bremeni strah pred napako. Moški so po mojnih izkušnjah bolj sproščeni in se ne spuščajo preveč v detajle. Morda so zaradi tega lahko tudi boljši vizionarji in so, ker se ne zatakujejo v kakšno malenkost, bolj velikopotezni. Ampak ne bi rada posploševala, še zlasti glede na nekatere povsem nasprotno izkušnje v našem podjetju.

Mislite, da se to spreminja z leti?

Razmišljam, česa se z leti naučiš: po eni strani ugotoviš, da se vse da, in si zato bolj pogumen in prodoren, po drugi strani pa se zavedaš možnosti napak in si zato raje bolj zadržan. Verjetno je spet odvisno od tega, kakšen človek si in kako vidiš svet okoli sebe – in tudi od tega, kakšen svet okoli tebe dejansko je. Spomnim se urbanističnega načrta Novega mesta iz sedemdesetih let, ki je bil za tiste čase prelomen projekt in je postavil dobre temelje za naprej. Takrat so imeli bujne predstave o tem, kako bo Novo mesto raslo, koliko stanovanj se bo zgradilo, koliko ljudi se bo priselilo. Zelo velikopotezni načrti, ki se niso niti približno uresničili. Toda vemo, kaj se je dogajalo v letih pred tem: ljudje so se množično selili s podeželja v mesto in zdelo se je, da se

© Lucija Grifič

V delovnem okolju

bo to nadaljevalo – pa se seveda ni. Ob izdelavi občinskega prostorskega načrta za Novo mesto v letih 2006–2009 se nam je ponekod dogajalo podobno. Prostorsko načrtovanje je neke vrste napovedovanje prihodnosti, in vizionarstvo je odvisno tudi od razmer, splošnega razpoloženja in vrednot v družbi.

Kaj mislite, kakšen bi lahko bil prispevek krajinske arhitekture kot stroke v prihodnosti?

Mislim, da ima (ali bi vsaj morala imeti) naša stroka izredno lepo prihodnost, ker odgovarja prav na vprašanja, ki danes pomenijo največje izzive. Študij krajinske arhitekture je bil v svetu vpeljan ravno na podlagi skrbi za okolje, okoljevarstvenih prizadevanj, ki so začela vznikati po povojnih razvojnih razmahih. Morda bi lahko rekli, da smo bili v Sloveniji celo prezgodnji, saj je šola že od sedemdesetih let dalje vzgajala strokovnjake bolj za današnji kot za včerajšnji čas. Če bi bila stroka že v preteklih desetletjih bolj upoštevana, bi imeli morda danes v Sloveniji kakšen problem manj. Krajinski arhitekti se šolamo za razumevanje naravnih, pa tudi družbenih procesov, in za nas je samo po sebi umevno, da je treba v reševanje prostorskih problemov vključiti ustrezne strokovnjake z različnih področij. Naš študij je bil že v času nastanka eden redkih interdisciplinarnih študijskih programov pri nas; sestavljali so ga naravoslovni, družboslovni in oblikovalski predmeti. Poslušali smo npr. predavanja s področij geografije, gradbeništva, psihologije, sociologije, ekonomike in oblikovanja, in to poleg tistih, ki so že tako ali tako doma na Biotehniški fakulteti. Med študijem krajinske arhitekture smo prav vsi poslušali tudi celoten spekter predmetov s področja urbanizma. Današnji problemi, s katerimi se ukvarjamo ne le prostorski načrtovalci, pač pa celotna družba na globalni ravni, so povezani s podnebnimi spremembami, ukvarjamo se z umeščanjem ureditev za rabo obnovljivih virov energije in trajnostne mobilnosti, z upravljanjem voda, z varstvom narave, z načrtovanjem zelene infrastrukture. Po drugi strani se soočamo s staranjem prebivalstva in s skrbjo za celoten spekter prebivalcev, od najmlajših do najstarejših. In ne nazadnje, ob globalizacijskih trendih, ki preplavljajo tudi naš prostor, postaja ena temeljnih nalog skrb za ohranjanje prepoznavnosti naše

»Prostorsko načrtovanje je neke vrste napovedovanje prihodnosti, in vizionarstvo je odvisno tudi od razmer, splošnega razpoloženja in vrednot v družbi.«

krajine in poselitve. Vse to so vsebine, s katerimi se krajinski arhitekti ukvarjamo že zelo dolgo. Ob soočanju z novimi tehnologijami in v zapletenih družbenih razmerah je pomembna tudi naša usmerjenost v iskanje optimalnih lokacij in tehnologij kot odgovorov na prostorska vprašanja. Vajeni smo razmišljanja v variantah – iščemo najboljšo možnost za rešitev v dani situaciji, vajeni smo tudi zahtevnega utemeljevanja in argumentacije rešitev, ki jih predlagamo odločevalcem. Mislim, da je to v procesu prostorskega načrtovanja pomembno tako pri usklajevanju s preostalimi strokami in soglasodajalci kot tudi pri utemeljevanju predlaganih posegov v soočanju z javnostjo, ki je danes, ob pomanjkanju zaupanja na vseh področjih, praviloma proti vsemu. Kar dobro smo opremljeni z znanjem, a to ne pomeni, da ni nujno tudi sprotno sledenje razvoju stroke in tehnologije ter da ni prostora za izboljšave tudi v študijskem procesu. Na primer, študenti bi bili lahko še bolj seznanjeni s praktičnimi problemi in bi lahko imeli še večji vpogled v prakso.

Ali krajinska arhitektura prinaša dodano vrednost?

O tem sem prepričana. V krajinski arhitekturi že študenti ugotovijo, da nobena rešitev ne more biti tipska, konfekcijska, in to ne samo zaradi želja in potreb ljudi, pač pa tudi zato, ker je vsaka lokacija unikatna. Dejansko ustvarjamo butične projekte, in če hočeš narediti dobro rešitev, to zahteva določen čas, torej tudi strošek. A ker pri nas načrta krajinske arhitekture niso obvezni del projektne dokumentacije za prav noben objekt ali ureditev, se žal naročajo zelo redko, le v primerih, ko so naročniki ozaveščeni in ko vodilni projektanti prepoznajo pomen krajinskoarhitekturnih znanj.

V poklicih, o katerih govoriva, nisva odkrili zelo pomembnih razlik, povezanih s spolom. Kar je dobro, navsezadnje smo še vedno del razvitega sveta.

A ni bilo vedno tako.

Ste brali Lastno sobo Virginie Woolf ali pa sodobne slovenske avtorice, ki pišejo o položaju žensk? Mene ob tem branju pretresa spoznanje, da so bile mnoge pravice žensk, ki jih imamo danes za samoumevne, uveljavljene šele pred kratkim in jih je bila npr. moja stara mama komajda deležna. Z leti ugotavljam, da se nekatere stvari lahko hitro uredijo – zelo pozitivno me je presenetila na primer uspešnost prepovedi kajenja v lokalih – toda kako hitro gredo stvari lahko navzdol! In kako dolgo traja, da se ponovno vzpostavijo. Znanja, pravice, svoboščine, vrednote – tudi take, ki so povezane s spolom. Brala sem tudi, kako so bile prav matere naših literatov, na primer Cankarja in Prešerna, tiste, ki so jih spodbujale k šolanju. Nekatere mame so si iz te svoje zatirane perspektive želele, da bi otroci pridobili izobrazbo; prav zato, ker so bile tako na dnu, so bile ozaveščene, pa tudi vztrajne in pogumne. Kar zadeva položaj žensk v družbi, vendarle verjamem v ozaveščenost mlade generacije. V zadnjih desetletjih so se zgodili veliki premiki, in medtem ko naši očetje npr. niso kuhali ali šli na bolniško za nego otrok, naši možje to večinoma počnejo, da o sinovih niti ne govorimo.

Kaj bi sporočili mladim ženskam, ki študirajo zdaj?

Kakorkoli obrnemo, je vendarle samo ženska lahko mati. Ženske so na porodniškem dopustu, kasneje tudi velikokrat na bolniškem, in v tem času jih moški kolegi lahko prehitujejo po levi in desni. Toda ko so otroci stari npr. deset let, imaš pred sabo še vrsto aktivnih delovnih let. Sploh ne mislim, da naj mlade ženske ne izkoristijo porodniške. Ko je za to čas, je prav, da ga kakovostno preživiš z otrokom, in pri tem je treba biti samozavesten ter deliti delo, opravila in odgovornosti. Nikakor tudi ne mislim, da naj ženska, ki ima poklicne ambicije, nima otrok. Je pa lažje, če imaš otroke, ko si še mlad kader, kot pa kasneje, ko prevzemaš odgovornejša dela ali si celo vodja in te je med odsotnostjo težko nadomestiti. S samozavestjo se je treba lotevati stvari, razmisliti o prioritetah, se usklajevati in verjeti, da se vse da. Po mojih izkušnjah so mame večinoma doma in v službi odgovorne, se znajo zelo dobro organizirati, ker imajo toliko obveznosti, in so večinoma tudi zelo učinkovite.

»Ste brali Lastno sobo Virginie Woolf ali pa sodobne slovenske avtorice, ki pišejo o položaju žensk? Mene ob tem branju pretresa spoznanje, da so bile mnoge pravice žensk, ki jih imamo danes za samoumevne, uveljavljene šele pred kratkim in jih je bila npr. moja stara mama komajda deležna.«

© Boštjan Pucej

Drevesa ... in medias res

© Andrej Hudoklin

Zimske aktivnosti